

Rättssäkerhetsaspekter – samverkan polis och bevakningsföretag

Den grundläggande tanken är att det är polisen som har det övergripande ansvaret för allmän ordning och säkerhet. När bevakningsföretagen började etablera sig fanns det ett behov av att reglera verksamheten för att skapa en skiljelinje mellan vilka bevakningsuppgifter som staten ska ansvara för och vilka som privata aktörer – auktoriserade bevakningsföretag ska tillåtas utföra.

Av förarbetena (prop. 1979/80:122) till lagen om bevakningsföretag framgår att det ska vara tillåtet för en privat entreprenör att åt någon annan, yrkesmässigt, skapa ett extra skydd mot skada som orsakas genom brottsligt angrepp, brand eller liknande. Avsikten med lagen var främst att tillgodose samhällets intresse av att bevakningsföretagens verksamhet blev föremål för viss kontroll och bedrevs under betryggande former. I förarbetena förs också ett resonemang om var gränsen ska gå mellan privat bevakning och statligt ansvar.

Detta regleras genom att det i lagen om bevakningsföretag anges som krav för auktorisation att bevakningen ska ske sakkunnigt, omdömesgillt och i enlighet med god sed. För att förstå vad som avses med detta måste man läsa Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till lagen (1974:191) och förordningen (1989:149) om bevakningsföretag, RPSFS 2012:18, FAP 579-2.

I föreskriften FAP 579-2 har flera av de motiveringar som finns i förarbetena lagts in för att förklara begreppen sakkunnigt, omdömesgillt och i enlighet med god sed. Där föreskrivs i 2 kap. 12 § bl.a. att bevakningsföretaget inte får bedriva sin verksamhet så att den inkräktar på det område där det av sakliga och principiella skäl bör ankomma på polisen att svara för ordning och säkerhet. Inte heller kan det anses stå i överensstämmelse med god sed inom branschen att låta den praktiska verksamheten eller reklamen för den ta sig sådana uttryck att allmänheten kan få uppfattningen att företaget har en funktion i samhället som har ersatt eller är jämställd med polisens.

Men var gränsen exakt ska gå är svårt att säga. Redan i förarbetena sägs att samhällsutvecklingen är svår att förutsäga, och i realiteten existerar en viss överlappning. Det Rikspolisstyrelsen kan göra är att utifrån vad som går att utläsa ur förarbetena skriva föreskrifter som tydliggör hur dagens förhållanden ska mötas, dock inom ramen för vad som gäller enligt lagen och förordningen om bevakningsföretag. Därför är föreskriften FAP 579-2 mycket omfattande, 95 sidor.

Så när en fråga dyker upp om lagen ska tolkas avseende om ett bevakningsföretag får utföra viss verksamhet eller ej och det inte går att direkt utläsa av lag eller förarbeten är det vanligen Rikspolisstyrelsen som måste ta ställning i saken.

Exempelvis föreskriver Rikspolisstyrelsen i FAP 579-2 om i vilken omfattning bevakningsföretag ska få bedriva spaning och utredning. Där föreskrivs att bevakningsföretagen inte får åta sig spanings- eller utredningsuppdrag som för att ta fram bevisning mot en person som redan är misstänkt för ett visst brott. Det betyder att spaning och utredning endast får ske för att utröna om brott över huvud taget har skett. Företagen får inte heller kartlägga personer som misstänks bedriva brottslig verksamhet. Avsikten är att så snart det står klart att en person är misstänkt för ett brott så ska utredningen/spaningen övertas av polis. Detta för att det inte ska uppfattas som att privata aktörer har övertagit uppgiften att förhöra den som är misstänkt för brott, vilket är viktigt ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

Bevakningsföretagen ser denna begränsning som komplicerande och ineffektiv, men ur Rikspolisstyrelsens perspektiv finns ingen möjlighet att göra någon annan tolkning av gällande rätt.

Trots att det inte är specifikt angivet i lag eller förordning har Rikspolisstyrelsen beslutat att väktare ska ha en rapporteringsskyldighet om brott begås vid bevakningsobjektet. Detta för att säkerställa både rättssäkerhet och rättstrygghet. Begås brott ska polisen få kännedom om det. Det ska inte vara så att ett företag ska kunna förtiga händelser - vilket kan leda till att brottsligen obehindrat fortsätter att begå brott mot någon annan, eller att den som misstänks för brott utsätts för förhör i situationer där istället polisen skulle ha genomfört ett sådant, i enlighet med de rättsliga regler som gäller för förhör där hänsyn också måste tas till den misstänkte.

Jag bifogar även vår föreskrift för kännedom.

Lars Sjöberg